

De Vermeer van Boymans.

EEN ONTDEKKING VAN DEN LAATSTEN TIJD.

Rotterdam heeft eens een werk van
den Delftschen meester ver-
loren laten gaan...

Van de beide nieuwe aanwinsten, door het Museum Boymans verworven, is „de Man met de roode muts” bekend genoeg van verscheidene tentoonstellingen, o.a. van de Rembrandt-tentoonstelling te Amsterdam in het Rijksmuseum (1935). Dezen zomer hing het magistrale doek bij de firma D. Katz in Dieren en toen is er nog over geschreven. Spoedig daarna deed reeds het gerucht de ronde, dat begunstigers van Boymans er het oog op hadden laten vallen. Het was ook reeds geruimen tijd in het museum te zien. Met dit portret, dat onder verschillende benamingen in Engelsch en Amerikaansch bezit is geweest, keert een late Rembrandt naar het vaderland terug om daar menschelijkerwijs gesproken voortaan voor altijd te blijven.

Zijn met dit werk reeds vermen vertrouwd, „De Emmaüsgangers” van Vermeer is een geheel onbekend schilderij. Tevergeefs zal men het in de bestaande literatuur over den Delftschen meester zoeken. Dit werk van (voor Vermeer) groote afmetingen (1.29 bij 1.17 M.) is eerst den laatsten tijd bij een boedeisheid aan het licht gekomen en door Dr. A. Bredius als een Vermeer erkend. Het is trouwens gesigeneerd met de initialen van den schilder I. v. M. Dr. Bredius heeft over deze vondst geschreven in „The Burlington magazine” van November 1937. Het werk bevindt zich in zeer goeden staat, het vertoont tal van karakteristieke eigenschappen die onmiddellijk tot een Vermeer doen besluiten en Dr. Bredius aarzelt niet te spreken van het meesterwerk bij uitstek van den grooten Delftschen schilder.

Men zou wel meer van de omstandigheden willen weten, niet waardoer een dergelijk important doek aan den dag gekomen is, maar waardoer het zoo lang verborgen kon blijven! Hoe het zij, een ontdekking als deze is een kunstgebeurtenis van den eersten rang.

Het oeuvre van Vermeer is niet groot. De doeken die met algeheele zekerheid aan hem kunnen worden toegeschreven, zijn betrekkelijk gering in aantal. Veel meer dan veertig zijn het er niet. Zij bevinden zich grootendeels in musea; maar enkele zijn er nog in particuliere handen. Een Vermeer van eerste kwaliteit komt in den kunsthandel practisch niet meer voor en zoo er een van eigenaar verandert zijn er enorme bedragen mee gemoeid. Men herinnere zich het beroemde „Straatje”, door Dr. Deterding verworven en thans in het Rijksmuseum.

Een dergelijke verkoop brengt heel de kunstwereld van Europa en Amerika in beroering. Een symptoom van de heftigheid waarmee de liefhebbers elkaar het bezit van een Vermeer bestrijden, kan men ook zien in de voortdurende opduikende geruchten over het atelierstuk uit de collectie van graaf Czernin te Weenen (met het z.g. „zelfportret”). Nog dezer dagen werd gemeld, dat het voor een fabelachtigen prijs verkocht zou zijn. Dergelijke geruchten hebben echter al meer geloopt, maar het is de vraag, of de Oostenrijksche regeering ooit toestemming zou geven tot verkoop.

Uit nog een ander oogpunt is de Vermeer, die thans voor het Museum Boymans verworven is, van bijzonder belang. Er zijn n.l. maar zeer weinig schilderijen van hem bekend met een onderwerp aan de gewijde geschiedenis ontleend. Als men de allegorie „Het Geloof” in dit verband buiten beschouwing laat — en daar is alle reden voor, want het heeft qua voorstelling een geheel ander karakter en het behoort zeker niet tot de werken van allereerste kwaliteit — dan is er naast „De Emmaüsgangers” maar één werk van religieusen aard: de „Christus bij Martha en Maria”. Het hoort in Edinburgh thuis, maar het is goed bekend in Rotterdam, waar het op de onvergetelijke tentoonstelling van de Delftsche school te zien is geweest. Ook dit is een werk van groot formaat, zooals de schilder later niet meer heeft geëmbieerd.

HET KORTE

WIE HET LAATST LACHT...

Dokter Wingley was ontstemd. Dit ging toch werkelijk al te ver. In zijn jarenlange praktijk had hij zoo iets arrogants nog niet meegemaakt. Ontelbaren had hij geholpen, zonder daarvoor ooit een geldelijke vergoeding ontvangen te hebben. Als hij n.l. wist, of vermoedde, dat iemand in financiële moeilijkheden verkeerde, vergat hij quasi om zijn declaratie in te dienen.

Nacht en dag stond hij klaar voor iedereen en zijn edelmoedigheid, die schier onbegrensd scheen, was alom bekend.

Hij genoot dan ook ten volle de sympathie van alle inwoners van het kleine stadje in Yorkshire, waar hij al dertig jaar lang zijn beroep uitoefende.

Eenige jaren geleden had zich daar een jonge steenfabrikant gevestigd, Henri Brown, een jongmensch, dat heel veel geld voor zich zelf noodig had.

Hij hield ervan „grand seigneur” te spelen en had gemakkelijk overal crediet gekregen. Met royale hand bestelde hij sigaretten, bonbons, odeurs, magazines, enz. Tip-top verzorgd zag hij eruit, als hij naar de manège ging, of als hij nonchalant achter het stuur zat van zijn grijze two-seater.

Maar van lieverlede begon het uit te lekken dat hij zijn crediet misbruikte en overal schulden maakte.

Gewetenloos had hij al die jaren geprofitteerd van de medische hulp van dokter Wingley, zonder er ook maar één oogenblik aan te denken, dezen te honoreeren, terwijl dokter Wingley hem zelfs verschillende malen het leven gered had.

Eén keer na een val van zijn paard, toen hij met een zware hersenschudding weken lang gelegen had. Bij een volgende gelegenheid toen Henri Brown ziek lag met ernstige griep en longontsteking. Toen hij genezen was, had hij niet de minste notitie genomen van de doktersrekening en dokter Wingley, gemakkelijk als hij was, had het voorloopig daarbij gelaten.

'n Paar maanden later had het heerschap, tengevolge van een aanrijding een armfractuur. Dat het ongeluk veroorzaakt was door hemzelf als gevolg van drankmisbruik, had dr. Wingley maar voor zich gehouden, om Brown te sparen. Hij verzorgde ook dezen keer zijn patiënt met de meeste nauwkeurigheid.

Zelfs geen woord van dank ontving hij. Op zijn declaratie daarna werd hij opnieuw aan het ziekbed van Henri Brown geroepen. Deze lag met hooge koorts, typhus. Onmiddellijk was dokter Wingley bereid, zooals altijd, waar het noodig was, zijn medische hulp te verlenen.

'n Mensch in nood, daar kon en zou hij helpen, onverschillig wie het was.

Door zijn uitstekende zorgen sleepte hij Brown er door en toen er zelfs nadien geen aflossing, noch eenig blijk van erkentelijkheid volgde, voelde dokter Wingley zich pijnlijk getroffen. 't Was nu uit met zijn geduld. Hij besloot om erheen te gaan en het dien vlegel eens op den man af te zeggen.

Met neerbuigende minzaamheid ontving de jonge fabrikant den medicus.

Toen de dokter het doel van zijn komst

Het behoort met het „Toilet van Diana” uit het Mauritshuis en de „Koppelaarster” uit Dresden tot de erkend-vroege werken. De verleiding is dan ook groot om tevens „De Emmaüsgangers” daartoe te rekenen, maar er schijnt nog geen eenstemmigheid te heerschen over een mogelijke dateering, bij Vermeer trouwens altijd een moeilijke kwestie.

Ten slotte nog een ander punt. Met den aankoop van deze Vermeer maakt Rotterdam ook een fout uit het verleden goed. De stad had n.l. sinds lang een werk van den Delftschen meester kunnen bezitten, een klein juweel van letterlijk de allerfijnste Hollandsche schilderkunst: de „Kantwerkerster”. Het bevindt zich thans in het Louvre, maar het maakte eenmaal deel uit van de Rotterdamsche verzameling Vis Blokhuyzen, op zeer gunstige condities in 1869 aan de stad aangeboden, maar.... niet geaccepteerd.

Nu getroosten zich vooraanstaanden uit de burgerij zeer groote offers om een Vermeer voor de stedelijke kunstverzameling te verwerven. Wel een bewijs voor de kentering der geesten en de geheel veranderde kunstwaardering in betrekkelijk korten tijd.